

Antic mas d'Espunya, o mas Castell

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Al vessant nord de la Gargallosa sota l'obaga de Sant Pere entre el Quer i cal Ros als peus del turó
Emplaçament	De Berta cal anar a Cal Ros (2 Km), poc abans a la dreta hi ha uns planells i al damunt del turó hi ha les restes del castell, i del mas que es troba als peus del castell.
Alçada:	1147
Coordenades:	
Latitud:	42.24998
Longitud:	1.79436
UTM Est (X):	400543
UTM Nord (Y):	4678235

Classificació

Número de fitxa	08093 - 191
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval
Segle	X-XVII
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Cobert de vegetació, runa i de difícil identificació
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08092A006000470000YF
Fitxes associades:	

Quer foradat o roc del Donzell

Sant Pere del Grau d'Escales o d'Espunya

Font de L'Espunya

Castell del Quer

Autoria de la fitxa Pere Cascante i Torrella

Data de registre de la dv., 22/11/2019 - 01:00

fitxa:

Descripció

Als peus del turó en s'assenta el castell de Gisclareny o castell fener de Cal Ros en el seu vessant oest i a tocar d'una petita torrentera que delimita el pas del grau del castell i uns camps que el separen hi ha les ruïnes d'aquest antic mas d'origen molt remot i pertanyent al monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Les ruïnes conservades mig cobertes de vegetació delimiten una planta més aviat rectangular construïda mitjançant murs de pedra mal treballats i escairats i units amb morter de calç. Es poden identificar un seguit de murs i almenys dues o tres habitacions properes a la roca mare o natural i al costat del camí que permetia pujar a la fortificació. Tot el conjunt és un gran runam cobert de vegetació i de pedres procedent del seu enderroc que fan difícil identificar-ne algun altre element.

Observacions:

Caldria portar-hi a terme una campanya d'intervenció arqueològica de neteja per poder identificar si hi havia un o més masos dins del vilar i alou d'Espunya tant esmentat per la documentació medieval i objecte de disputa entre senyors.

Història

El lloc de L'espunya ens surt esmentat per primera vegada segons la documentació antiga en un document datat del 1068 i pertanyent al monestir de Sant Sant Llorenç prop Bagà tot i que pensem que es correspon amb algunes de les donacions que figuren a l'acta de consagració de Sant Miquel de Turbians el 948 (ACU, Pergamí original. Carpeta 7). En aquest document els comtes de Cerdanya, Ramon i Adela van donar al monestir l'alaou que posseïen al vilar d'Espunya amb les confrontacions del riu Esna (Eina) cap a Sant Sebastià de Sull i ariibava a Querforadat passnt pel cim del mont calvera (Gargallosa) "alede in comitatu Ceritanense, in pago Bagadanense, sive infra terminos de villare de spunia. Quae terminantur ex una parte rivo Esna, et inde vadit ad Sanctum Sebastianum et pervenit de Kero-Foradat... (Serra i Vilaró, J; 1989. Llibre III. P.106. Documentació posterior esmenta que l'alaou d'Espunya el 1113Pere Guillem establert en el mas pagava al monestir un cens anual d'una perna de dos argenços, dues gallines, dues fogasses, quatre quaters de vi i dos sesters de cibada (Martín, E: 2005. P.29 extret de Bolós-Pagès, 1986). El 1121 consta com a donació testamentaria per un tal Ramon d'Enveig amb la qual cosa aquest alou ja no pertanyia al monestir de Sant Llorenç sinó en aquest cas a un noble. Tal i com s'ha anat veient el lloc també apareix esmentat de forma indirecta quan es parla de la propera església de Sant Pere del Grau o d'Espunya (Serra i Vilaró,J; 1989. Baronies. Llibre III. P.1106, 1130). Posteriorment i el 1142 l'abat de Sant Llorenç reclama davant del bisbe d'Urgell a Ramon d'Enveig l'alaou de Molnell i els que en depenien; entre ells el d'Espunya ja que havien estat retinguts il·legalment "et donamus Scti. Laurentio de Bagada unum nostrummansum qui est in Mulnel, cum omnibus suis perinentiis et adempramentis, etiamque censibus...Similiter nos omnes praedicti alium mansum qui est ad ripam Bordeo, et Scto Laurentio reddimus et deffinimus cum omnibus suis pertinentiis quae sunt in cunctis locis" (Baronies. Llibre III. P.108). Ja hem vist en la fitxa de Molnell i la de Querforadat que aquest alou d'Espunya pertanyia a Molnell amb la qual cosa i malgrat el document no

el citi de forma directa, s'interpreta que es refereix a ell quan parla dels "altres masos". Finalment el bisbe va donar la raó a l'abat i els alous van ser retornats al monestir. Consta que el 1558 Sebastià Fabré ven a Bertran Palol el mas Espunya que era sota el domini directe de Sant Llorenç (DDAA, 2007. Annex al catàleg de masies i edificacions rurals de Gisclareny) Entre els segles XVI i XVIII aquest mas té diversos propietaris i entre 1586 a 1663 és venut als Piferrer de Saldes motiu del qual és coneix com a "mas Piferrer" (Martín, E; 2005. Annex. Núm. 21). En el cadastre de 1776 (AHG. Cadastre de Gisclareny) el mas Espunya, aleshores mas Castell (casa núm. 59) estava ocupat per 1 casa, pagava 4 lliures, 11 sous i 6 diners de cadastre reial i no especifica el que pagava per a bestiar. Posteriorment i en l'amillament de 1863 (ACA. Llibrets de compliment pasqual, amillament de 1863) i extret de Martín, E. 2005 annex. 21 no hi figura aquest mas entenent-se que havia quedat abandonat. Documentació posterior no especifica enlloc el terme Espunya però sí el del castell (fitxa 192).

Bibliografia

BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS(1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p-71,200. CABALLÈ I CANTALAPIEDRA, F (1996). Les tres-centes cases de Giscareny. Columna Albí. P.43. MARTIN, E (2005). Una mirada sobre la història de Gsclareny. P. 55. SERRA I VILARÓ, J (1989). Les Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. Llibres I, II i III. DDAA (2007) Catàleg específic de masies i cases rurals de Gisclareny. Annex a la normativa.(dades històriques a les masies incloses). ADCU. Acta de Consagració de Sant Miquel de Turbians AHG (Cadastre de 1776) ACA: Llibrets de compliment Pasqual. Amillament de 1863

